

GÁL ISTVÁN LÁSZLÓ

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása az új magyar büntetőjogban

2004 tavaszán jelent meg a pénzmosásról szóló első szakkönyvem¹. Az azóta eltelt több mint nyolc év alatt a jogi szabályozás jelentős mértékben átalakult. A pénzmosás megelőzéséről szóló korábbi törvényt, a 2003. évi XV. törvényt felváltotta egy új jogszabály, a 2007. évi CXXXVI. törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról. Az említett jogszabály az Európai Unió harmadik pénzmosási irányelvének² való megfelelést szolgálja, ez az irányelv is már a 2004-es könyvem megjelenése után látott napvilágot. Jelentősen megváltozott a pénzmosás törvényi tényállása is a büntető törvénykönyvben az elmúlt nyolc évben, és ráadásul 2013. július 1-jén hatályba lép Magyarország új büntető törvénykönyve, a 2012. évi C. törvény, amelynek megalkotásában a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium által felkért szakértőként lehetőségem nyílt részt venni. Az új Btk. a pénzmosáshoz kapcsolódó témakörök tekintetében egy jelentős változást is tartalmaz: önálló bűncselekményként szabályozza a terrorizmus finanszírozását. Ilyen jelentős módosítások után gyakorlatilag kijelenthető: a pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos jogszabályi környezet teljesen átalakult hazánkban.

A pénzmosás kriminológiai fogalma

A *pénzmosás* kifejezés a fáma szerint Al Caponétól ered, aki Chicago-szerte működtetett pénzbedobós, önkiszolgálós mosodákat, ezek segítségével álcázva a szerencsejátékokból, a prostitúcióból és a szesztilalmi törvények megsértéséből származó jövedelmét.³ Ez a szellemes történet viszont nem igaz, de az 1920-as években valóban gyakran előfordult, hogy a bűnözők nagy

¹ A pénzmosás. KJK-Kerszöv, Budapest, 2004, 199 o.

² A pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló, 2005. október 26-i 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.

³ Jeffrey Robinson: A pénzmosoda. A világ harmadik legnagyobb üzlete belülről. Park Kiadó, Budapest, 1996, 9. o.

készpénzforgalmú vállalkozásokat vettek át (mint például a mosodák és az autómosók), majd összekeverték a bűncselekményből szerzett készpénzt a legális bevétellel – ezáltal logikus kereskedelmi okot szolgáltattak a nagy összegű készpénz létezésére. Bár a „mosás”-t ma ennek a szónak a tisztítással való társítása miatt hangsúlyozzák, elképzelhető, hogy az eredeti bűnügyi kapcsolat a mosodák álcaként történő alkalmazása során alakult ki.⁴

A pénzmosás az általam alkotott kriminológiai meghatározás szerint: *rendszerint legális gazdasági műveletek leplezése alatt folytatott illegális gazdasági szolgáltatásnak minősíthető, amely arra irányul, hogy a bűncselekménnyel szerzett vagyon eredete igazolhatóvá váljék, megszabadulva annak felismerhetően jogellenes mivoltától.*

Felmerülhet a kérdés, hogy milyen bűncselekmények elkövetőinek lehet szükségük pénzmosásra, és mikor. Az esetek egy részében a bűnözők pénzmosás nélkül is el tudják költeni a bűncselekményből származó gazdagodásukat⁵ (gondoljunk csak az amerikai westernfilmekre, amikor a vonatrablás után szétváló rablóbanda vezére figyelmezteti a többieket, hogy egy ideig ne kezdjenek feltűnően költekezni). Vannak azonban olyan bűncselekmények, amelyek

1. kimagaslóan nagy összegű⁶ bevételhez juttatják az elkövetőket;
2. esetében az elkövetők rendszeresen (hetente, havonta) jutnak bűncselekményből származó, illegális bevételhez anélkül, hogy legális jövedelemforrásuk lenne.

4 Maga a „pénzmosás” (money laundering) kifejezés egyébként először egy amerikai újságban jelent meg a hetvenes évek elején, a Watergate-botrányval kapcsolatban. Az első bíróság, amely büntetőügyben a pénzmosás kifejezést használta, szintén egy amerikai bíróság volt 1976-ban (és ugyanebben az országban vált önálló bűncselekménnyé is, 1986-ban). Összehasonlításképpen: az Amerikai Egyesült Államokban ugyanebben az évtizedben még további két bírósági döntésben olvasható a „pénzmosás” kifejezés, a nyolcvanas években 213, a kilencvenes években viszont már 3643 döntésben szerepel.

5 Szándékosan kerülöm a bűncselekményből származó pénz fordulatot, pénz helyett inkább az összeg, gazdagodás, vagyon terminus technicusokat használok, hiszen a magyar szabályozás, igazodván a nemzetközi tendenciákhoz és elvárásokhoz, a pénz helyett a dolog fogalmat használja. Ez lehet természetesen készpénz is (sőt: ez a tipikus!), de számlapénz, értékpapír, nemesfém, műkincs stb. A későbbiekben erre részletesebben kitérek.

6 Álláspontom szerint ez ma Magyarországon ötven-száz millió forint körüli összegnagyságnál kezdődik. Két megjegyzést azonban rögtön hozzá kell tennem. Először is a magyar Btk. nem tartalmaz összeghatárt, vagyis akár huszonegyezer forint értékű elkövetett lopás után is bűncselekménnynek minősül az erre elkövetett pénzmosás (bár, aki huszonegyezer forintot mos tisztára különféle tranzakciókkal, az nem teljesen normális), az általam megadott összeg tehát egy becslés, nem jogszabályi előírás. Másodszor az összegnagyság erősen függ az elkövető korábbi anyagi helyzetétől: néhány milliárd forint magánvagyonú elkövető könnyen hozzá tud keverni ehhez a vagyonhoz akár háromszázmillió forint bűncselekményből származó összeget is a lelepleződés veszélye nélkül.

Ebben a két esetben túl nagy a lelepleződés kockázata, az elkövető nézegetheti otthon a bűncselekményből származó pénzt, de elkölteni nem tudja. Illetve megpróbálkozhat vele, de azzal felkeltheti az adóhatóság és a nyomozó hatóság érdeklődését⁷. Ha valaki hirtelen százmillió forint értékű házat vásárol, vagy havi egymillió forint jövedelemnek megfelelő életszínvonalon él, holott „hivatalosan” munkanélküli, könnyen gyanússá válhat. Erre talán a legjobb példa a kábítószerdíler.

A terrorizmus finanszírozásának kriminológiai fogalma

„A terrorizmus eltérő eszmerendszerekből merítő, sajátos logikának engedelmeskedő, változatos formákat öltő módszeres erőszak-alkalmazás, vagy ezzel való fenyegetés, melynek célja politikai törekvések elérése azáltal, hogy az áldozatban, a nézőközönségben, az államban, a társadalomban megalkuvó magatartás alakuljon ki. A meghirdetett cél általában politikai, ideológiai, vallási, etnikai stb. tartalmú radikális változás kikényszerítése, a cél elérésére alkalmazott cselekménysor. Az eszköz viszont jogi lényegét tekintve köztörvényes, erőszakos bűncselekmény.”⁸

A terrorcselekmények veszélyessége a váratlanságban, a kiszámíthatatlanságban és a gyors, mobil csapásmérő képességben rejlik. A régi korok klasszikus és a jelenkor terrorizmusa között elsősorban minőségi a változás, de a legfontosabb különbségek mégis a történelmi fejlődésből alakultak ki.⁹ 2001. szeptember 11. jelentős fordulópont a terrorizmus (és talán az egész emberiség) történelmében. *Megváltozott a terrorszervezetek struktúrája és a finanszírozás módja.*

A terrorszervezetek napjainkban nagyon változatos képet mutatnak, de legalább egy tekintetben megegyeznek: anyagi erőforrásokra van szükségük a támadások megszervezéséhez és végrehajtásához. Ez számukra költségként jelentkezik. Érdeemes megvizsgálni a terrorizmus költségeit két oldalról: a terroristák oldaláról (finanszírozási igény) és a társadalom oldaláról (károk és áldozatok).

⁷ A „két hatóság” a pénzmosás tekintetében Magyarországon tulajdonképpen „egy hatóság”: a Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

⁸ Korinek László: A terrorizmus. In: Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. CompLex Kiadó, Budapest, 2006, 447. o.

⁹ Gergely Attila: A terrorizmus természetrajza. Kapu, 1994/10–11., 92. o.

A terrorizmus finanszírozása azt a tevékenységet jelenti, amelynek során közvetve vagy közvetlenül terrortámadások megvalósításához anyagi eszközöket bocsátanak rendelkezésre. *A terrorizmusnak a témánk szempontjából talán a legfontosabb jellemvonása az, hogy nem szükséges nagy összeg az egyes akciók kivitelezéséhez.*

A terrorista támadások kivitelezéséhez szükséges költségek három nagy csoportja: a *műveleti* költségek, az *adminisztratív* költségek és a merénylők családtagjainak adott *dotáció*.

Néhány példa a „műveleti költségek”-re:

- 1993. február 26-án a World Trade Center ellen egy gépjárműben elrejtett, 680 kg súlyú bombával követtek el merényletet, ennek költsége tizennyolcezer amerikai dollár volt, hatan meghaltak, és több mint ezer sebesült volt;
- a 2001. szeptember 11-i, a világtörténelem eddigi legnagyobb, csaknem háromezer emberéletet követelő terrortámadásának összköltsége a becslések szerint négy-ötszázezer dollár volt, ebből háromszázezer dollár érkezett banki átutalások formájában;
- a 2002. október 12-én végrehajtott bali robbantás becsült bekerülési költsége húsz-harmincezer dollár volt, 190 halott és 309 sebesült volt a mérleg másik oldalán;
- a 2003. november 15-én és 20-án Isztambulban végrehajtott pokolgépes akciók negyvenezer dollár körüli összegbe kerültek, 27 halott és 450 sebesült maradt a helyszínen;
- 2004. március 11-én Madridban robbantak bombák, ezt az akciót tízezer (spanyol becslések szerint hatvanezer) dollárból tudták a merénylők kivitelezni. A mérleg másik oldalán 191 halott és több mint 1500 sebesült volt;
- 2004. november 2-án megkéselték és lelőtték Theo van Gogh holland filmrendezőt, akit az iszlámról vallott radikális nézetei miatt korábban már többször megfenyegettek. Ebben az esetben „csak” egy halálos áldozattal járt ugyan a támadás, de a költsége elképesztően alacsony: száz dollár volt!
- 2005. július 7-én Londont érte támadás, hétszázán megsérültek, harmincyolcan életüket veszítették. A támadás teljes költsége mindössze tizenöt-ezer dollár volt.

Látható tehát, hogy a terrortámadások kivitelezése elképesztően alacsony költségvetésből is megoldható, az okozott károk viszont óriásiak. Ezekből az összegekből azt a következtetést is levonhatnánk, hogy a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemnek nincs sok értelme. Ez így nem igaz. Nagyon nehéz feladat a terroristákat elvágni a pénzügyi forrásaiktól, de nem lehetetlen, és van értelme az erre irányuló erőfeszítéseknek. Két példa ennek igazolására:

1. A WTC elleni 1993-as merénylet után az egyik elfogott elkövető, Ramzi Juszeif bevallotta, hogy nagyobb bombát akartak használni, de nem volt rá pénzük! Ráadásul a nyomozásban az egyik kulcselem az volt, hogy a terroristák vissza akartak kapni egy letéti díjat, amit a merényletet megelőzően a robbantáshoz használt furgonért fizettek...¹⁰
2. A terrrorszervezetek működési költsége sokkal nagyobb, mint az egyes műveletek végrehajtási költsége. Az a terrrorszervezet, amelyik nem jut kellő mennyiségű anyagi erőforráshoz, lassan elsorvad.

A második költségtényező az adminisztratív, vagyis a működési költség. Az al-Kaida például a bevételeinek kb. tíz százalékát költi műveleti költségekre, kilencven százalékot a szervezet adminisztratív és működési költségeire fordít.¹¹ A finanszírozási igény természetesen függvénye a szervezeti struktúrájának. A hierarchikus szervezet magasabb finanszírozási igényével szemben a hálózati struktúra lényegesen kevesebb pénzből is működtethető. Ha ehhez még azt is hozzáteszem, hogy a virtuális hálózat egyes elemeit alkotó terrorista sejtek sokszor önfinanszírozó módon működnek, akkor erős aggodalmaink támadhatnak. Rögtön meg kell jegyezni azonban, hogy egy önfinanszírozó terrorista sejtéből álló virtuális hálózati struktúrában működtetett terrrorszervezet lényegesen veszít a hatékonyságából a hierarchikus struktúrához képest, és gyakorlatilag nem tud összehangolt, valamint egyáltalán nem tud nemzeti méretű műveleteket végrehajtani.

Ennek ellenére – ahogy Donald Rumsfeld fogalmazott – „A költség-hason arány ellenünk dolgozik! A mi milliárdos költségeink állnak szemben a terroristák milliós költségeivel.”¹²

Van a terrorista támadásoknak egy érdekes, új költségtényezőjük is, ez az öngyilkos merénylők családtagjainak – általában egy összegben – fizetett anyagi dotáció, illetve életjáradék. Ez a Hamasz esetében becslések szerint ötezer dollár, de például regnálása alatt Szaddám Huszein huszonötezer dollárt ajánlott az öngyilkos merénylőknek „sikerdíjként”.¹³ Ez azonban nem növeli meg jelentősen a terrorista támadások költségét, mivel:

¹⁰ Thomas J. Bierstecker – Sue E. Eckert (eds.): *Countering the Financing of Terrorism*. London–New York, 2008, p. 7.

¹¹ Damien Bugg: *The reach of terrorist financing and combating it: the links between terrorism and ordinary crime*. Speech to IAP Conference 8. 12. 2003.

<http://www.cdpp.gov.au/Director/Speeches/20030812db.aspx>

¹² <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/dod/rumsfeld-d20031016demo.htm>

¹³ Thomas J. Bierstecker – Sue E. Eckert (eds.): i. m. 102. o.

1. az öngyilkos merénylők egy jelentős része gazdag (vagy legalábbis jó körülmények között élő) családból származik, így az ő esetükben nincs számottevő szerepe az anyagi ösztönzésnek;
2. a „sikerdíj” nem minden esetben a terrorszervezet vagy terrorista sejt költségvetését terheli, mint ahogy ezt Szaddám Huszein példája is mutatja.

A terrorista támadások kivitelezésének összköltsége tehát napjainkban három alapvető költségtényező nagyságától függ: a terrorszervezet adminisztratív, fenntartási költségei¹⁴, az öngyilkos merénylő családjának juttatott anyagi támogatás¹⁵, valamint a terrortámadás végrehajtásának közvetlen operatív költségei.¹⁶

A terrorizmus finanszírozásának a technikai alapvetően három fő csoportra oszthatók: bűncselekmények elkövetése, adományok és törvényes üzleti tevékenység.

1. A terrorizmus a bűnözés egyik formája, mégpedig az egyik legsúlyosabb és legveszélyesebb formája. Emiatt a terrorszervezetek természetesen nem riadnak vissza attól, hogy egyéb bűncselekményeket is elkövessenek. Ennek a kockázata általában kisebb is, mint a terrorcselekményé, hiszen a büntetési tételek rendszerint alacsonyabbak. A terroristák általában olyan bűncselekménytípusokat kedvelnek, amelyek rövid idő alatt nagy összegű bevételt hoznak.
2. Az adomány készpénz, számlapénz, értékpapír, nemesfémek, drágakövek vagy egyéb, értékes, forgalomképes vagyontárgyak ingyenes, ellenszolgáltatás nélküli átadása terroristák vagy terrorista szervezetek részére. Tipikus formája a pénzbeli támogatás. A terroristák egyébként a legmagasabb likviditási fokú vagyontartási formát, a készpénzt részesítik előnyben. A terroristákat támogathatják magánszemélyek, szervezetek (akár más terrorszervezetek is) és államok. *A tágabb értelemben vett „adomány” tekinthető a terrorizmus finanszírozásának büntetőjogi értelemben, míg kriminológiai értelemben a bűncselekmények elkövetése és a legális üzleti tevékenység is e tevékenység részének tekinthető.* A terrorizmus finanszírozása elleni büntetőjogi szabályozás elsődlegesen a magánszemélyek adományaira fókuszál. Ha államok támogatnak terrorista célokat, az sokszor megoldhatatlan

¹⁴ Ez a szervezet nagyságától függ, sokszor kis terrorista sejtek alacsony működési költségek mellett is képesek nagy károkat okozó merényletek végrehajtására, mindamelllett a nemzetközi ütközésekük minimális.

¹⁵ Ennek a mértéke különböző, és természetesen (szerencsére) nem minden támadásban vesznek részt öngyilkos merénylők.

¹⁶ Sajnos ez a legkisebb költségtényező, pedig jórészt ezen múlik az akció sikeressége, illetve az okozott kár nagysága is.

probléma elé állítja a büntetőjogot.¹⁷ Nem mindegy ugyanis, hogy az állami dotáció milyen formában (közvetlen vagy közvetett pénzügyi juttatás), milyen fedéssel (kereskedelmi ügylet, humanitárius segítség stb.), és milyen katonai-gazdasági erejű államtól (kis ország, nagyobb, esetleg atomfegyverrel is bíró állam vagy esetleg egy szuperhatalom) származik.

3. Oszama bin Laden Szudánban harminc céget alapított 1991 és 1996 között, ezeknek összesen háromezer alkalmazottjuk volt. Már 1994–1995-ben nyugati és izraeli titkosszolgálati források úgy emlegették bin Ladent, mint a terrorizmus kulcsfinanszírozóját. A törvényes üzleti tevékenység egyre fontosabb szerepet játszik a terrorizmus finanszírozásában, mint ahogy általános értelemben az is kijelenthető, hogy a terrorizmus finanszírozásában egyre fontosabb szerepük van a legális forrásoknak. Említettem már, hogy főként az európai dzsihádisták sejték egyre inkább támaszkodnak legális bevételekre, például arra, amit törvényes munkahelyükön keresnek meg. A szeptember 11-i támadás volt az utolsó merénylet, amelyet az al-Kaida finanszírozott teljes egészében, 2002-ben a globális finanszírozás megszűnt! A mai robbantások döntő többsége önfinanszírozó sejték akciója. Megindult tehát egy olyan folyamat, amelyet a *terrorizmus finanszírozásának privatizációjának* nevezett el a szakirodalom.¹⁸ A törvényes üzleti tevékenység részének tekinthető tágabb értelemben az is, ha a terroristák munkavállalóként a legális jövedelmük egy részét használják fel terrorista célokra. Ha abból indulunk ki, hogy az elmúlt évek nagyobb terrortámadásainak tapasztalatai alapján nyolc-tízezer dollárból már komoly akció kivitelezhető, akkor reális lehet azon félelmünk, hogy egy négy-öt fős terrorista sejt két-három év alatt gyakorlatilag bármelyik fejlett vagy közepesen fejlett országban, bármilyen legális munkával meg tud takarítani ekkora összeget¹⁹, és képes csapatot mérni anélkül, hogy szüksége lenne bármilyen egyéb addicionális forrásra!

¹⁷ Kicsit elrugaszkodott és szándékosan provokatív példám a következő. A radikális felfegyverzett tálibok ma terroristának minősülnek, és nemzetközi hajtóvadászat folyik ellenük Afganisztánban. Tevékenységük pénzügyi támogatása a terrorizmus finanszírozásának minősül. Ugyanezek a tálibok ugyanilyen módszerekkel támadták a szovjet katonákat húsz évvel ezelőtt, mint ma a nemzetközi erőket. Gondol-e ma valaki arra, hogy a CIA vagy tágabb értelemben az Egyesült Államok mint állam felelősségét felvesse a húsz évvel ezelőtt elkövetett terrorizmus finanszírozása miatt?! Természetesen nem. A mai nyugati álláspont szerint a szovjet csapatokat támadó tálibok szabadságharcosok voltak...

¹⁸ Sean S. Costigan – David Gold (eds.): *Terroronomics*. Ashgate Publ. Company, 2007, p. 14.

¹⁹ Ötfős sejtrel számolva két év alatt tízezer dollár megtakarításához elég, ha személyenként egy év alatt ezer dollár a megtakarítás összege. Ez alig több mint nyolcvan dollár havonta.

A pénzmosás szabályozása az új magyar Btk.-ban

A 2013-tól hatályos magyar pénzmosásellenes szabályozás két törvényben, az új Btk.-ban (2012. évi C. törvény), továbbá a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben (2007. évi CXXXVI. törvény) található. Az új Btk. változatlanul két tényállást tartalmaz a pénzmosással kapcsolatban, a XL. fejezetben. A pénzmosás és a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása címet viselő bűncselekmények alkotják a büntetőjogi szabályozást, amely akár a pénzmosás elleni küzdelem arcvonalának is nevezhető.

A pénzmosás 2013. július 1-jétől hatályos magyar szabályozása a következő:

- 398–399. § (1) *Aki más által elkövetett büntetendő cselekményből származó*
- a) *dolgot átalakítja, átruházza, vagy a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe abból a célból, hogy*
 - aa) *az ilyen dolog eredetét eltitkolja, elleplezze, vagy*
 - ab) *a más által elkövetett büntetendő cselekmény elkövetőjével szemben folytatott büntetőeljárást meghiúsítsa,*
 - b) *dolog eredetét, az ilyen dolgon fennálló jogot vagy az e jogban bekövetkezett változásokat, az ilyen dolog helyének változását vagy azt a helyet, ahol az ilyen dolog található, eltitkolja, vagy elleplezi, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*
- (2) *Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó dolgot*
- a) *magának vagy harmadik személynek megszerzi,*
 - b) *megőrzi, kezeli, használja, vagy felhasználja, azon vagy az ellenértékén más anyagi javakat szerez, ha a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerte.*
- (3) *Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki bűncselekményének elkövetéséből származó dolgot ezen eredetének leplezése, titkolása céljából*
- a) *gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,*
 - b) *a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe.*
- (4) *A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)–(3) bekezdésben meghatározott pénzmosást*
- a) *üzletszerűen,*
 - b) *különösen nagy vagy azt meghaladó értékre,*

- c) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet, vagy szabályozott ingatlanbefektetési társaság tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként,
 - d) hivatalos személyként, vagy
 - e) ügyvédként követik el.
- (5) Aki az (1)–(4) bekezdésben meghatározott pénzmosás elkövetésében megállapodik, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

399–400. § (1) Aki a más által elkövetett bűncselekményből származó

- a) dolgot gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,
 - b) dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe, és gondatlanságból nem tud a dolog ezen eredetéről, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- (2) A büntetés három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt
- a) különösen nagy vagy azt meghaladó értékre,
 - b) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet, vagy szabályozott ingatlanbefektetési társaság tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként, illetve
 - c) hivatalos személyként követik el.
- (3) Nem büntethető az (1)–(2) bekezdésben meghatározott pénzmosás miatt, aki a hatóságnál önként feljelentést tesz, és az elkövetés körülményeit feltárja, feltéve, hogy a bűncselekményt még nem vagy csak részben fedezték fel.

Értelmező rendelkezés

401–402. § (1) A 398–399. § alkalmazásában dolgoz a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely a

benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában, illetve dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetén az értékpapírszámla jogosultjának biztosítja.

(2) A 398–399–400. § alkalmazásában pénzügyi tevékenységen, illetve pénzügyi szolgáltatás igénybevételén a pénzügyi szolgáltatási vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási vagy befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatási, árutózsdei szolgáltatási, befektetési alapkezelési, kockázati tőkealapkezelési, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél, vagy biztosítási, viszontbiztosítási vagy független biztosításközvetítői, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztári, magán-nyugdíjpénztári vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltatási tevékenységet, illetve annak igénybevételét kell érteni.

A bűncselekmény jogi tárgya a bűnözés – ezen belül is elsősorban a szervezett bűnözés – elleni fellépés eredményességéhez fűződő közérdek. Emellett másodlagosan jogi tárgynak tekinthetjük az állam pénzügyi rendszerébe vetett bizalmat²⁰ is. A bűncselekmény elkövetési tárgya a dolog. „A dolog jogi értelemben: a külvilágnak olyan önálló része, amely állandó tulajdonságai folytán más testi tárgyaktól megkülönböztethető és jogviszonynak önálló tárgya lehet.”²¹ Jogi értelemben az minősül dolognak, ami tulajdonjog tárgya lehet. A dolog fogalmát tehát a lehető legtágabban kell értelmeznünk. Ezt támasztja alá a Btk. 402. § (1) bekezdésében található jogalkotói jogértelmezés is, amely szerint a pénzmosás szempontjából dolgon a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában – illetve a dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetében az értékpapírszámla jogosultjának – biztosítja.

A jogalkotói értelmezésben szereplő dematerializált értékpapír fogalmát a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény határozza meg. A dematerializált értékpapírokat a befektetési szolgáltatók által vezetett értékpapírszámlákon tartják nyilván, nyomdai úton nem állíthatók elő. Annak érdekében, hogy az ilyen értékpapírok tartalma is ellenőrizhető legyen, a kibocsátó köteles elhelyezni a központi elszámolóháznál egy az értékpapírról kiállított okiratot, amely az értékpapírok egyedi azonosításához szükséges kellékeket²² termé-

20 Horváth Tibor – Kereszty Béla – Maráz Vilmosné – Nagy Ferenc – Vida Mihály: A magyar büntetőjog Különös része. Korona Kiadó, Budapest, 1999, 670. o.

21 Benedek Ferenc: Római magánjog. Dologi és kötelmi jog. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 1995, 8. o.

22 Például sorsszám, a tulajdonos neve, eredeti aláírás stb.

szetesen nem tartalmazza²³. A dematerializált értékpapír a tőkepiaci törvényben és a külön jogszabályban²⁴ meghatározott módon, elektronikus úton létrehozott rögzített, továbbított és nyilvántartott, az értékpapír tartalmi kellekeit azonosítható módon tartalmazó adatösszesség. A dematerializált értékpapír tehát olyan, névre szóló értékpapír, amelynek nincs sorszám, a tulajdonos nevét, egyértelmű azonosítására szolgáló adatokat pedig az értékpapírszámla tartalmazza.

Az elkövetési tárgy kapcsán még egy kérdéskört kell érinteni, az előcselekmények problémakörét. A tényállásban említett dolognak ugyanis büntetendő cselekmény elkövetéséből kell származnia. Bár a törvény azt már nem mondja ki, hogy az „e törvény szerint” kell büntetendő cselekménynek lennie, mégis egyértelmű, hogy a magyar Btk. által büntetni rendelt cselekményeket kell érteni rajta. A törvény nem a „bűncselekmény”, hanem a „büntetendő cselekmény” fogalmat használja, amiből az következik, hogy *a pénzmosság akkor is megállapítható, ha az előcselekmény elkövetője bármely okból nem büntethető* (például gyermekkor miatt, vagy ha kóros elmeállapotú az illető).

Annak sincs jelentősége, hogy az alapbűncselekmény a pénzmosság miatt eljáró állam joghatósága alá tartozik-e, vagy sem (ahogy ezt a strasbourgi egyezmény 6. cikkelye is rögzíti). *„Napjainkban éppenséggel inkább az a jellemző, hogy az eredetleplezés az eredményesség reménye nélkül másként, mint nemzetközi méretekben nem is történhet. Szinte szükségszerű tehát, hogy az alapügy elkövetésének és az eredetleplezés (részbeni) színhelyének országa különböző legyen. Az egyetlen fontos kritérium az, hogy a gyantított előcselekmény az elkövetés és a pénzmosság országában is szabadsághelvónással fenyegetett tett legyen. (Ez különösen pénzügyi, devizális érdekeket sértő bűncselekmények esetében lehet kérdéses.)”*²⁵

Abban a kérdésben, hogy büntetendő cselekményről van-e szó, a bíróság nyilvánít véleményt. Nem kell azonban az, hogy az alapügy jogerős ítélettel befejeződjön, hiszen ha ezt minden esetben meg kellene várnunk, akkor időközben elenyésznének a pénzmosság bizonyítékai is. Ezt a gondolatmenetet támasztja alá az is, hogy a Btk. nem „elbírált”, hanem „büntetendő” cselekményt említ előcselekményként.

A pénzmosság elkövetési magatartásainak bemutatását úgy végzem el, hogy a 2013. július 1-jétől hatályos tényállás négy alaptípusát egymástól elválasztva tárgyalom. Az egyes típusok elkövetési magatartásainak a tárgyalá-

23 Tomori Erika: Értékpapírijog. Mobil Kft. Kiadó, Budapest, 2003, 9. o.

24 Lásd a 284/2001. (XII. 26.) számú kormányrendeletet!

25 Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. KJK-Kerszöv, Budapest, 2002, 358. o.

sa után a bűncselekmény alanyi oldalát, valamint a minősített eseteket és a halmazati-elhatárolási kérdéseket ismét összevontan mutatom be.

Dinamikus pénzmosás

Az első verziót dinamikus pénzmosásnak is nevezhetjük, mivel az elkövetési magatartások túlnyomó többsége közgazdasági értelemben valamilyen vagyontranszformációt eredményez. A dinamikus pénzmosást az alapbűncselekmény elkövetője nem követheti el, ilyenkor tehát egy kívülálló személy a pénzmosó.

Az elkövetési magatartások a következők:

- a) A dolog átalakítása olyan vagyontranszfert jelent, amikor a dolog anélkül alakul át az egyik vagyontartási formából a másikba, hogy közben nem történik tulajdonosváltás. Erre példa a lopott ékszer beolvasztása, és új ékszerek vagy más arany használati tárgyak készítése az így nyert nyersanyagból.
- b) A dolog átruházása történhet ingyenes vagy visszerthes jogügylettel. Ilyenkor a pénzmosó – rendszerint a rétegzés fázisában – az alapbűncselekmény és az elkövető közötti kapcsolat elhomályosítása céljából harmadik személynek utalja át az összeget, vagy harmadik személynek adja el a dolgot, színlelt szerződéssel. A tényállás nem zárja ki, de a dolog természetéből következik, hogy ez a harmadik személy – legalábbis az első lépcsőben – maga az alapbűncselekmény elkövetője nem lehet. (Ettől ez a magatartás még tényállásszerű lenne, a bűncselekmény megvalósulna, csak rendkívül „gyenge színvonali” pénzmosás lenne a bűnelkövetőtől kapott dolgot azonnal átruházni az elkövetőre.)
- c) A dolog felhasználása gazdasági tevékenység gyakorlása során tipikus pénzmosási technika. Az elkövető ilyenkor a bűncselekményből származó, mosásra átvett összeget vagy dolgot a saját (vagy kifejezetten e célra alakított, vagy már működő) vállalkozásában használja fel, majd azt valamilyen névleges jogcímen visszautalja az alapbűncselekmény elkövetőjének. A gazdasági tevékenység fogalmát 2007-ig a Btk. nem határozta meg, így a gyakorlat a más jogszabályokban található definíciókra, vagy a közgazdaságtan meghatározásaira volt utalva.

A *gazdasági tevékenység* a legáltalánosabb értelemben az emberi szükségletek kielégítésére szolgáló anyagi javak termelésével, csoztásával, cseréjével és fogyasztásával kapcsolatos tevékenység. Meghatározó vonását a termelő (szolgáltató) jelleg jelenti. A gazdasági tevékenység szélesebb fogalom a produktív munkánál, magában foglal olyan improduktív munkafaj-

tákat is, amelyek nélkül az anyagi javak termelésének, elosztásának és fogyasztásának lebonyolítása megoldhatatlan lenne (például könyvelés, nyilvántartás), de áruviszonyok esetén az áruforgalommal és a pénzmozgásokkal összefüggésben kifejtett tevékenység is beletartozik a fogalomba²⁶. A 2013. július 1. előtti hatályos, régi Btk. a gazdasági tevékenység fogalmát a következőképpen definiálja:

315. § (2) E fejezet alkalmazásában gazdasági tevékenység a bevétel elérése érdekében vagy azt eredményező módon saját kockázatra rendszeresen végzett termelő, kereskedelmi vagy szolgáltató tevékenység.

A gazdasági tevékenység tehát fizikai javak termelésében, szolgáltatások nyújtásában vagy kereskedelmi tevékenységben nyilvánul meg, mégpedig akkor, ha bevétel elérése érdekében folytatják (függetlenül attól, hogy esetleg veszteséges lesz a tevékenység, vagy egyáltalán nincs is bevétele, mint ahogy a pénzmosodák kifelé veszteségesnek is látszanak), illetve bevételt eredményező módon működtetik. Ez utóbbira példa lehet egy nonprofit alapítvány, amely nem kíván nyereségre törekedni, de kifelé látszólag váratlannul (mindazonáltal a pénzmosók által tudatosan tervezett módon) hirtelen nagyobb bevételhez jut, annak ellenére, hogy ezt eredetileg „nem tervezte”. A definíció talán kicsit túlzó törvényhozói óvatosságból meglehetősen tág, ami azonban nem baj, hiszen nem ad reális lehetőséget kiskapuk nyitására. Két szempontból is tágította tehát a jogalkotó a gazdasági tevékenység fogalmát a 2007. június 1. előtti állapothoz képest:

1. nem nyereségre, hanem bevétel elérésére törekszik a gazdálkodó, vagy
2. még ilyen cél sem vezérli, hanem pusztán véletlenül ér el bevételt.

A definíció alapján biztosan nem tartoznak a gazdasági tevékenység fogalma alá a saját szükségletek kielégítését célzó tevékenységek (például utazásra, autókra vagy a saját által használt ingatlanokra költi el a büncselekményből származó pénzt²⁷). Az elkövető azonban éppen azért folyamodik a pénzmosáshoz, mert fél a lebukástól, és nem meri elkölteni a büncselekményből származó profitot. Az új Btk. nem ad ugyan definíciót, de a régebbi meghatározást minden probléma nélkül irányadónak tekinthetjük a jövőre vonatkozóan is.

- d) A dolgon fennálló jog vagy az e jogban bekövetkezett változások, illetve a dolog fellelhetőségi helyének eltitkolása vagy elleplezése alapvetően a bün-

²⁶ A politikai gazdaságtan kisszótára. Kossuth Kiadó, Budapest, 1984, 158. o.

²⁷ Ehhez kapcsolódóan szellemesen jegyzi meg Tóth Mihály, hogy az ilyen költsékezés esetén kérdéses, hogy így lehet-e egyáltalán vagyont leplezni. Tóth Mihály: i. m. 359. o.

pártoláshoz hasonló jellegű magatartások, amelyeket a pénzmosó azért követ el, hogy az alpbűncselekmény elkövetőjének felelősségre vonását megakadályozza vagy megnehezítse. Az új szabályozás ezt is tettesi cselekménnyé minősítette, tehát pénzmosó az is, aki

- a dolgon fennálló jogot stb. eltitkolja (ez passzív magatartás, vagyis az elkövető csak akkor büntethető, ha jogilag előírt kötelessége lenne a kérdéses adatok feltárása);
- a dolgon fennálló jogot stb. elleplezi (ez aktív magatartás, vagyis az elkövető szándékosan próbálja eltüntetni a kapcsolatot a bűncselekményből származó dolog és az alpbűncselekmény elkövetője között).

- e) A dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele. A tényállásban korábban használt „pénzügyi és bankművelet” fogalma máshol nem szerepel a Btk.-ban, illetve ezt a fogalmat egyetlen háttérjogszabály sem határozta meg. A jogbiztonság és normavilágosság szempontjából aggályos kifejezést a módosító törvény felváltotta a „pénzügyi tevékenység, illetve pénzügyi szolgáltatás igénybevétele” gyűjtőfogalommal, amelynek tartalmát az új Btk. 402. § (2) bekezdése fejti ki:

A 398–399–400. § alkalmazásában pénzügyi tevékenységen, illetve pénzügyi szolgáltatás igénybevételén a pénzügyi szolgáltatási vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási vagy befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatási, árutőzsdei szolgáltatási, befektetési alapkezelési, kockázati tőkealapkezelési, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél, vagy biztosítási, viszontbiztosítási vagy független biztosításközvetítői, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztári, magán-nyugdíjpénztári vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltatási tevékenységet, illetve annak igénybevételét kell érteni.

E tevékenységek tartalmát a háttérjogszabályok részletesen meghatározzák, ezekre a Pmt. elemzésekor még visszatérek.

Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy a bűncselekménynek ezt a fordulatát is elkövetheti bárki, tehát nem csak a legális pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele tényállásszerű a pénzmosás megállapítása szempontjából. A Btk. által használt „bármilyen” jelző is arra utal, hogy mind a legális, mind az illegális műveletek megalapozzák a bűncselekmény megállapítását, tehát akár egy érvénytelen jogüggyellett is elkövethető a pénzmosás, és nem szükséges a törvény által előírt szervezeti keretek betartása vagy feltételek megléte sem (ami viszont más bűncselekmény

megállapítását is lehetővé teheti). A jogalkotó tehát az elkövetési magatartást a második fordulat esetében is meglehetősen tág körben határozta meg.

Statikus pénzmosás

A második bekezdésben található változatot statikus pénzmosásnak is nevezhetjük, mivel az elkövetési magatartások túlnyomó többsége közgazdasági értelemben nem idéz elő vagyontranszformációt. A statikus pénzmosást az alapbűncselekmény elkövetője nem követheti el.

Az elkövetési magatartások a következők:

- A dolog megszerzése saját magának vagy harmadik személynek: gyakorlatilag az eredetleplezési célzat nélküli megszerzés büntetendővé nyilvánításával, az EU jogának megfelelően ugyan, de olyan szabályozást iktattunk be a Btk.-ba, amely már kriminológiai értelemben pénzmosásnak nem tekinthető tevékenységeket is pénzmosásnak minősít. (Pénzmosónak minősül majd például az a szülő is, aki a gyermekének a bankrablásból származó zsákmányából kap egy kisebb összeget, amiből a rezsijét kifizeti...)
- A dolog megőrzése, kezelése, használata vagy felhasználása, vagy az ellenértékén más anyagi javak szerzése: ezek az alapbűncselekmény elkövetője számára akár „baráti szívességből”, akár haszonszerzés végett történő tevékenységek. Ilyen lehet például a bűnös úton szerzett vagyon egyszerű őrzése páncélszekrényben (gyakori e körben az ügyvédi letét), de kamatoztatása vagy befektetés, pénzügyi műveletek végzése az összeggel (ha nincs eredetleplezési célzat, ez a fordulat állapítandó meg).

Vitatott kérdés volt eddig a szakirodalomban²⁸, hogy az ügyvédi honorárium, amelyet a védőügyvéd a bűnelkövetőtől adott esetben a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben szerzett pénzből kap, lehet-e pénzmosás tárgya. Ha az ügyvéd tudja, hogy bűncselekményből származó pénzt vett át, a hatályos magyar szabályozás szerint pénzmosást valósít meg. Ugyanigy pénzmosás miatt vonandó felelősségre az ügyvéd, aki ügyvédi letétként elfogad olyan pénzt, amelyről tudja, hogy bűncselekmény elkövetéséből származik. (Más kérdés persze, hogy az elkövető, vagyis az ügyvéd tudattartalmának a bizonyítása rendkívül nehéz feladat lesz.)

²⁸ Lásd Lars Hombrecher: Geldwäsche (§ 261 StGB) durch Strafverteidiger? Aachen, 2001; Wolfgang Wohlers: Geldwäscheri durch die Annahme von Verteidigerhonoraren – Art. 305. StGB als Gefahr für das Institut der Wahlvertretung. Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht, Nr. 2, 2002, S. 197–219.

Saját pénz mosása

A saját pénz mosását kizárólag az alpbűncselekmény tettese követheti el, a következő magatartásokkal:

- a saját korábbi, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményének elkövetéséből származó dolog gazdasági tevékenység gyakorlása során történő felhasználása;
- a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele.

Ezen elkövetési magatartások elemzését a korábbiakban már elvégeztem, a dinamikus pénzmosás bemutatásakor.

Gondatlan pénzmosás

A gondatlan pénzmosás tényállása megegyezik a saját pénz mosásával, azzal a lényeges különbséggel, hogy ezt csak olyan személy követheti el, aki az alpbűncselekmény elkövetésében nem vett részt. Azért kezeljük önálló alakzatként, mert a három korábbi verzió közül egyiknek sem képezi a gondatlan változatát, ez egy új alapeset.

Az elkövetési magatartások tanúsítása, a felhasználás, illetve a pénzügyi tevékenység végzése vagy végeztetése itt is szándékos, a gondatlanság a dolog bűnös eredetének felismeréséhez kapcsolódik. Ha a pénzmosást elkövető nem volt tisztában a dolog bűnös eredetével (vagy csak nem lehet rábizonyítani), ám ezt a körülményekből fel kellett volna ismernie, a gondatlan alakzatért felelhet. A gondatlan alakzattól természetesen kimaradt a célzat is.²⁹

Visszatérve tehát a klasszikus pénzmosás elemzésére, a pénzmosás mindhárom alapesete mind a szándékos, mind a gondatlan változat esetén értékhártól függetlenül bűncselekmény, tehát egyik alapesetnek sincs szabálysértési alakzata.

A bűncselekmény az elkövetési magatartások bármelyikének tanúsításával befejezetté válik (mivel magatartási, immateriális bűncselekményről van szó), tehát nem szükséges hozzá az, hogy a pénzmosási művelet sikeres legyen.

A dinamikus, a statikus és a gondatlan pénzmosást az alpbűncselekmény elkövetőjén kívül bárki elkövetheti, tehát a bűncselekmény alanya lehet min-

²⁹ Volt már sajnos példa arra a magyar büntetőjogban, hogy egy gazdasági bűncselekmény (a jövedéki országos adó) célzatos alapesetéhez kapcsolódóan a gondatlan elkövetést is büntetni rendelte a törvényhozó, ami valószínűleg a hazai büntetőjogi jogalkotás mélypontját jelentette.

den 14. életévét betöltött, beszámítási képességgel bíró természetes személy, aki nem vett részt az alpbűncselekmény elkövetésében. A saját pénz mosását értelemszerűen az alpbűncselekmény tettese követheti el.

Néhány szerző véleménye szerint az alpbűncselekmény elkövetőjének pénzmosás miatt történő megbüntetése több szempontból aggályos. A magyar büntetőjog dogmatikája ugyanis a látszólagos anyagi halmazat egyik eseteként tartja számon a „*büntetlen utócslekmények*” kategóriáját. Földvári József álláspontja erről a következő: „*emberiességi szempontokkal indokolhatjuk a büntetlen utócslekmény másik megnyilvánulási formáját. Az emberi természettel ellentétes követelmény lenne azt várni egy bűnelkövetőtől, hogy saját maga leplezze le bűncselekményét. Ennek elmaradását ezért nem értékelhetjük soha külön önálló bűncselekményként. Ha tehát valamely bűncselekmény megvalósítását az elkövető csak úgy kerülhetné el, ha leplezné korábbi bűnelkövetését, az utóbbi bűncselekményt büntetlenül kell hagyni.*”³⁰ Egyes szerzők álláspontja szerint a pénzmosást is ilyen büntetlen utócslekményként kellene kezelni, ha saját bűncselekményből származó pénz mosásáról van szó. Az elkövetőnek ugyanis, ha nagyobb összegű profitra tett szert egy bűncselekmény elkövetéséből, két lehetősége van. Megteheti, hogy a személyes szükségleteire fordítja az összeget, ekkor azonban számolnia kell az azonnali lebukás veszélyével (ezért az elkövetők többnyire várnak néhány hónapot a bűncselekményből származó profit felhasználásának megkezdése előtt, és nem is kezdenek gyanúsan nagy költsézésbe). A másik alternatíva: megpróbálja tisztára mosni a pénzt, ekkor viszont azzal is számolnia kell, hogy a lebukás esetén legalább két bűncselekmény miatt fogják felelősségre vonni.

Ezzel szemben van olyan álláspont, hogy mivel a bűncselekményből származó anyagi javak felhasználásának *nem rendszerinti előfeltétele a pénzmosás*, ezért nem tekinthetjük büntetlen utócslekménynek. A bűncselekményből származó pénzt az elkövető felhasználhatja pénzmosás nélkül is, és ha nem azonnal, nem nagy mennyiségben kezdi meg a pénz elköltését, valószínűleg nem is fog gyanút kelteni vele. Az alpbűncselekmény elkövetőjének büntethetőségét támasztja alá az is, hogy a pénzmosásnak *önálló jogi tárgya* van, hiszen ez a tényállás a pénzügyi szektorba vetett bizalmat is védi. Ehhez az állásponthoz csatlakozik a hazai szakértők nagyobbik része, és ennek a tanulmánynak a szerzője is.

A dinamikus pénzmosás és a saját pénz mosása csak szándékosan követhető el, mindkét verzió a tényállásban található célzat miatt csakis egyenes

³⁰ Földvári József: Magyar büntetőjog Általános rész. Osiris Kiadó, Budapest, 1997, 227. o.

szándékkal. Ilyenkor az elkövető tudata átfogja legalább azt, hogy a dolog bűnös eredetű, és a saját magatartásának a célja az elkövető alapbűncselekmény miatti felelősségre vonásának lehetetlenné tétele vagy legalábbis megnehezítése. A statikus pénzmosás elkövethető eshetőleges szándékkal is. Ebben az esetben a Btk. szerint az elkövető tudatának minimálisan azt kell átfognia, hogy a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerje. Van emellett a pénzmosásnak egy gondatlan alakzata is, amely a saját pénz mosásának tényállásával egyezik meg, de csak kívülálló személy követheti el, az alapbűncselekmény elkövetője nem.

A törvényhozó a 399. § (4) bekezdésében sorolja fel azokat a körülményeket, amelyek megvalósulása esetén a dinamikus, a statikus pénzmosásnak és a saját pénz mosásának a társadalomra veszélyessége olyan fokban megnő, hogy súlyosabb büntetési tétel (kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés) kilátásba helyezése indokolt. A minősített esetek a következők.

Az első ilyen körülmény az *üzletszerűség*. A Btk. 459. § 28. pontja szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

Minősítő körülmény továbbá, ha a bűncselekményt különösen nagy vagy azt meghaladó értékre követik el. Ez a Btk. 459. § (6) bekezdés d) pontja szerint ötvenmillió forintot meghaladó értéket jelent. Hangsúlyoznunk kell, hogy nem a pénzmosási tevékenységből származó „jutaléknak” kell meghaladnia az ötvenmillió forintos értékhatárt, hanem a büntetendő cselekményből származó dolog (azaz általában a tisztára mosni kívánt pénz) értékének kell átlépnie azt.

A harmadik minősítő körülmény a *speciális szervezeti keretekben* történő elkövetéssel kapcsolatos. Súlyosabban büntetendő, ha a pénzmosást pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési-alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet, vagy szabályozott ingatlanbefektetési társaság tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként követik el. E szervezeti keretek részletes bemutatását e helyütt mellőzöm, de arra utalok, hogy mindenkit a saját bűnösségének megfelelően kell felelősségre vonni, így előfordulhat, hogy a pénzmosó bankban dolgozó bűnsegédje magasabb büntetési tétellel felel, mint a tettes.

A *hivatalos személy* fogalmát az új Btk. 459. § 11. pontja határozza meg:

a) a köztársasági elnök,

- b) az országgyűlési képviselő és a Magyarországon megválasztott európai parlamenti képviselő,
- c) az alkotmánybíró,
- d) a miniszterelnök, a miniszter, az államtitkár, a közigazgatási államtitkár, a helyettes államtitkár és a kormány megbízott,
- e) a bíró, az ügyész és a választottbíró,
- f) az alapvető jogok biztosa és helyettese,
- g) a közjegyző és a közjegyzőhelyettes,
- h) az önálló bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó-helyettes és a végrehajtói kézbesítésre felhatalmazott önálló bírósági végrehajtójelölt,
- i) a helyi önkormányzati és a nemzetiségi önkormányzati képviselő-testület tagja,
- j) a Magyar Honvédség állományilletékes parancsnoka, és a hajó vagy a légi jármű parancsnoka, ha a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására jogosult,
- k) az Alkotmánybíróságnál, a Köztársasági Elnök Hivatalánál, az Országgyűlés Hivatalánál, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalánál, a Magyar Nemzeti Banknál, az Állami Számvevőszéknél, bíróságnál, ügyészségnél, minisztériumnál, autonóm államigazgatási szervnél, kormányhivatalnál, központi hivatalnál, önálló szabályozó szervnél, rendvédelmi szervnél, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatnál, az Országgyűlési Őrségnél, fővárosi vagy megyei kormányhivatalnál, önkormányzati igazgatási szervnél, megyei intézményfenntartó központnál vagy köztestületnél közhatalmi feladatot ellátó vagy szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szerv rendeltetészerű működéséhez tartozik.

Ügyvédnek tekintendő az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény szerint az a személy, aki egyéni ügyvédként, alkalmazott ügyvédként és ügyvédi iroda tagjaként fejt ki tevékenységet. Nem alapozza meg a súlyosabb minősítést, ha az ügyvéd a törvény szerint szünetelteti, illetve nem gyakorolja az ügyvédi tevékenységet, vagy az ügyvédi tevékenységét felfüggesztik. Az alkalmazott ügyvéd ügyvédi tevékenységet kizárólag a munkáltatója által, a részére adott megbízás alapján végezhet. Ebből következően, ha az alkalmazott ügyvéd ügyvédi megbízás alapján követi el a pénzmosást, de nem tud a bűncselekményről, abban az esetben a megbízó ügyvéd közvetett tettesként felel.

A gondatlan alakzat minősített esetei közül az üzletszerűség értelemszerűen hiányzik, és az ügyvédként történő elkövetés sem minősítő körülmény.

Az előkészületi magatartások közül a törvény a pénzmosás elkövetésében való megállapodást bünteti. A megállapodás *legalább két személy kölcsönös egyetértését feltételezi*. Részese lehet az alpbűncselekmény elkövetője is, de ha később a pénzmosást legalább megkísérlik, abba az előkészületnek minősülő cselekmény beolvad, tehát ezt a bíróság nem veszi figyelembe.

Az a személy, aki az alpbűncselekmény elkövetése előtt állapotodik meg a tettel a pénzmosásban, az előkészületen kívül felelősséggel tartozhat az alpbűncselekményhez nyújtott pszichikai bűnsegélyért is.

A törvény meghatároz egy *büntethetőséget megszüntető okot* is. A pénzmosás elleni hatékonyabb fellépés elősegítése és az a kriminálpolitikai célkitűzés hívta életre ezt a rendelkezést, hogy *nagyobb érdek fűződik a még felderítetlen, vagy csak részben felderített cselekmény leleplezéséhez, mint az elkövető megbüntetéséhez*. Ha tehát az elkövető önként feljelentést tesz, vagy ilyet kezdeményez, nem büntethető pénzmosás miatt. A bíróságnak nincs mérlegelési lehetősége: ha a cselekményt még nem fedezték fel teljesen, a feljelentő mentesül a felelősségre vonás alól. Ez azonban természetesen nem vonatkozik az előcselekményre. Ha abban bármilyen elkövetői minőségben részt vett a pénzmosás miatt nem büntethető elkövető, azért felelősségre vonható. A „feljelentés kezdeményezése” elsősorban az intézeti, vagy hivatalos személyként elkövetett pénzmosás miatt fontos, ahol – bizonyos hivatali, szolgálati utak betartása folytán – maga a kezdeményezés is méltányolható lehet. A büntethetőséget megszüntető ok az új Btk. alapján már csak a gondatlan változatra vonatkozik, és nem terjed ki a 400. §-ban szabályozott bejelentési kötelezettség elmulasztására, amely önálló bűncselekmény.

A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása az új Btk.-ban

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása büntetőjogi üldözésének hatékonyabbá tétele érdekében a bejelentési kötelezettség elmulasztását külön bűncselekményként rendeli büntetni a törvényhozó. A pénzügyi szolgáltatók mindennapi tevékenységük során olyan – máshonnan nem beszerezhető – információk birtokába juthatnak, amelyek nélkülözhetetlenek a legsúlyosabb bűncselekmények elleni harcban.³¹ A szabályozás ezért *„abból indul ki, hogy*

³¹ Auer Katalin – Osváth Piroska: Törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról. Pénzügyi Szemle, 1994/5., 391. o.

*az anyagi javak nagy összegű mozgását, mobilitását, befektetését, összetételét vizsgáló szervek és szervezetek megfelelő szisztéma működtetésével képesek kiszűrni a mögöttes bűncselekmények elkövetésére utaló adatokat, s ezek bejelentése fontosabb, mint a titoktartáshoz fűződő jog, illetve kötelezettség*³².

A jogalkotó az egységes jogértelmezés és a félreérthetlenség – a büntetőjogban egyébként mindenképpen helyeselhető – követelményének érvényesítése érdekében a Btk.-ban a gazdasági titok megsértése bűncselekményével kapcsolatban kimondja:

413. § (2) Nem valósítja meg a gazdasági titok megsértését, aki

b) a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzésével és megakadályozásával, a bennfentes kereskedelemmel, piacbefolyásolással és a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos, törvényben előírt bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget, vagy ilyet kezdeményez, akkor sem, ha az általa jóhiszeműen tett bejelentés megalapozatlan volt.

A lényeg tehát az, hogy aki jóhiszeműen, a munkája során az általa szubjektíven megfogalmazott gyanú alapján pénzmosással vagy terrorizmus finanszírozásával kapcsolatban bejelentést tesz, az akkor sem tartozik büntetőjogi felelősséggel, ha az általa bejelentett személy semmilyen jogsértést nem követett el, és a bejelentéssel az ő gazdasági titkát sértette meg a bejelentő személy. Erre a rendelkezésre azért volt szükség, hogy mentesítsük a háttérnorma (Pmt.) hatálya alá tartozó személyeket a „kettős szorítás” terhe alól (ha nem tesz bejelentést, bűncselekményt követ el, ha alaptalanul tesz bejelentést, akkor is – ez elfogadhatatlan lenne). Az azonosítási és bejelentési kötelezettség előírása nem korlátozza az információs önrendelkezési alapjogot az elkerülhetetlen és arányos mértéken túl, és már évek óta a Btk. is kimondja, hogy nem sérti a gazdasági titok (értékpapír-, bank-, üzleti stb. titok) védelméhez fűződő érdekeket sem.

Az új Btk. a bejelentési kötelezettség elmulasztását a korábbi szabályozáshoz hasonlóan határozza meg:

401. § Aki a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzésével és megakadályozásával kapcsolatos, törvényben előírt bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Rögtön a tényállással kapcsolatos elemzés elején célszerű leszögezni: a bejelentési kötelezettség nem jelent feljelentési kötelezettséget. A köztudat-

³² Tóth Mihály: i. m. 364–365. o.

ban a két fogalom gyakran összerosódik ugyan, és az érintett szakmák képviselői közül is sokan félreértik a szabályozás erre vonatkozó rendelkezéseit. Feljelentés esetén a feljelentő bűncselekmény gyanúja esetén büntetőeljárás megindítását kívánja a feljelentett ellen. Hatályos jogunkban fő szabályként „széles körben érvényesül a feljelentési jogosultság, ezzel szemben nagyon szűk körben érvényesül a feljelentési kötelezettség. A feljelentési kötelezettség szűk körűségét jellemzi, hogy vagy csak nagyon kevés ügyben köteles mindenki feljelentést tenni (állampolgári feljelentési kötelezettség), vagy csak a hatóságok, hivatalos személyek kötelesek minden tudomásukra jutott bűncselekmény miatt feljelentést tenni.”³³ A hatályos jogi szabályozás nem ír elő sem az állampolgárok, sem a pénzügyi szolgáltatók számára feljelentési kötelezettséget! Az előírt kötelezettség a bejelentés, amely a szokatlan és rendhagyó (pénzmosásra utaló) adatok, tények, személyek, körülmények megfelelő formában történő rögzítését és a nyomozó hatósághoz történő eljuttatását jelenti. „A rendszer lényege, hogy a bejelentési kötelezettség teljesítésekor a szokatlan adatnak, ténynek és körülménynek nem kell elérnie az alapos gyanú szintjét, hanem annál alacsonyabb »bizonyosság« is elegendő a bejelentési kötelezettség teljesítéséhez. Feljelentés esetén a nyomozó hatóságnak intézkedési kötelezettsége van, vagyis alakszerű határozatot kell hoznia a nyomozás elrendeléséről, megtagadásáról, illetve a feljelentés kiegészítéséről, míg bejelentés esetében a nyomozóhatóságoknak nincs ilyen kötelezettsége.”³⁴ A bejelentésre kötelezett személyek szemszögéből vizsgálva a kérdést a következő megállapítások tehetők:

1. A bejelentési kötelezettség a feljelentési kötelezettséggel szinte teljesen megegyezik akkor, ha a szolgáltató a működésével összefüggésben pénzmosásról szerez tudomást. Ilyenkor az általa tett bejelentés abban különbözik a feljelentéstől, hogy a hatóságnak ez alapján sem feltétlenül keletkezik intézkedési kötelezettsége. Másrészt: ha a szolgáltató nemcsak gyanítja, hanem tudja is, hogy rajta keresztül hajtanak végre egy pénzmosási tranzakciót, akkor pszichikai bűnsegédként pénzmosás miatt felel majd, nem pedig a bejelentési kötelezettség elmulasztásáért (leegyszerűsítve: ilyenkor a szolgáltató is pénzmosónak minősül).
2. A bejelentési kötelezettség tágabb a feljelentési kötelezettségnél annyiban, hogy nemcsak a pénzmosást, hanem már az arra utaló gyanús körülménye-

³³ Tremmel Flórián: Büntető eljárásjog, különös és kiegészítő rész. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 1999, 7. o.

³⁴ Marton Bernadett: A pénzmosásról. Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, 2003. május 20., 7. o.

ket is jelenteni kell, függetlenül attól, hogy egyáltalán szó van-e pénzmosásról (ezt majd a nyomozó hatóság fogja kivizsgálni).

A bűncselekmény jogi tárgya ugyanaz, mint a pénzmosásé: a bűnözés – ezen belül is elsősorban a szervezett bűnözés – elleni fellépés eredményességéhez fűződő közérdek. Emellett másodlagosan jogi tárgynak tekinthetjük az állam pénzügyi rendszerébe vetett bizalmat³⁵ is. Elkövetési tárgy nincsen, mivel úgynevezett tiszta mulasztási bűncselekményről van szó.

Elkövetési magatartás a törvényben (Pmt.) előírt bejelentés elmulasztása, amely lényegéből fakadóan csak passzív magatartással követhető el. Bejelentést csak pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén kell tenni. A Pmt. mondja meg konkrétan, hogy milyen esetekben.

Bejelentésre kötelezett a szolgáltató minden alkalmazottja, vezetője vagy segítő családtagja, aki pénzmosás gyanúját észleli. A bűncselekmény alanyai tettesként csak ők lehetnek, tehát különös alanyról beszélhetünk, a bűncselekmény úgynevezett *delictum proprium*.

A bejelentésnek tartalmaznia kell:

- a) a szolgáltató által felvett ügyfél-azonosító adatokat, valamint
- b) a pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény ismertetését.

Végül hangsúlyozom, hogy a terrorizmus finanszírozására utaló gyanús körülményeket éppúgy jelenteni kell, mint a pénzmosás gyanúját. A bejelentés minden olyan szolgáltató számára kötelező, amely a pénzmosásra utaló körülmények esetén is köteles bejelentést tenni. A rendszer lényegét tekintve úgy működik, hogy a pénzügyi szolgáltatók folyamatosan figyelik a tranzakciókat, és ha meghatározott (tiltólistákon szereplő) személyek neve feltűnik, azonnal bejelentést tesznek az NAV Pénzmosás Elleni Információs Irodának. Az ilyen bejelentések száma hazánkban jelenleg még elenyésző.

A PSZÁF által összeállított pénzmosási mintaszabályzatok is hangsúlyozzák, hogy a terrorizmus, illetve egyéb, a közösség alapelveivel ellentétes tevékenység folytatása miatt alkalmazott uniós korlátozó intézkedésekkel kapcsolatos listákon szereplő személyek és szervezetek számára nem nyújtható szolgáltatás, és a számláikat zárolni kell. A zárolásról a közösségi rendeletek

³⁵ Horváth Tibor – Kereszty Béla – Maráz Vilmosné – Nagy Ferenc – Vida Mihály: i. m. 670. o.

értelmében bejelentést kell tenni a Pénzügyminisztériumnak mint illetékes hatóságnak.

A bűncselekmény 2007. július 1. óta csak szándékosan követhető el, az új Btk. is megtartja ezt a szabályozási koncepciót. A szándékosság megállapításához szükség van annak bizonyítására, hogy az elkövető tisztában volt vele, hogy szokatlan a tranzakció, és ennek tudatában mégsem tett bejelentést. Megjegyzem, hogy a gyakorlatban a szándékosság bizonyítása nagyon nehéz, szinte lehetetlen. Azt kellene ugyanis bizonyítani, hogy az elkövetőben megfogalmazódott egy szubjektív gyanú, de mégsem tett bejelentést. Nem elegendő, hogy ha a bejelentésre kötelezett nem jelent be egy az adott szolgáltató pénzmosás-megelőzési szabályzatában szereplő egyértelműen gyanús esetet. Ha a vallomásában nem ismeri be, hogy felismerte a gyanús körülményt, ennek bizonyítása nagy probléma elé állítja a nyomozó hatóságot. (Mégis célszerű e szabályozási konstrukció fenntartása a jövőben is, hiszen a gondatlan alakzat büntethetővé tétele viszont olyan széles körben nyitja meg a büntetőjogi felelősséget, amely miatt a szolgáltatók indokolatlanul tett bejelentések ezreivel áraszthatnák el a hatóságot, mint ahogy ezt megtörtént 2006–2007-ben, amikor tizenháromezer fölé emelkedett a gyanútranzakció-bejelentések száma.)

A bűncselekmény halmazatban nem állhat a pénzmosással, ha a bejelentést elmulasztó személy a pénzmosásban maga is részt vesz, csak a pénzmosás miatt büntetjük, a bejelentési kötelezettség elmulasztása pedig vagy büntetlen elő- vagy büntetlen utócselekmény lesz. Megjegyzem, hogy bejelentési kötelezettség elmulasztásáról csak addig beszélhetünk, amíg a szolgáltató alkalmazottja, vezetője vagy segítő családtagja csak gyanítja, hogy pénzmosás van a tranzakció(k) mögött. Ha bizonyossággal tudja is, akkor már adott esetben a pénzmosás bűnsegédje lesz a bejelentés szándékos elmulasztásával.

A terrorizmus finanszírozása a magyar büntetőjogban

A magyar Országgyűlés a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 54. ülészakán, 1999. december 9-én elfogadott nemzetközi egyezményt a 2002. évi LIX. törvénnyel hirdette ki. Az egyezmény 18. cikke kimondja, hogy a „*Részes Államok együttműködnek a 2. cikkben meghatározott bűncselekmények megelőzésében minden lehetséges intézkedés megtételével, többek között belső jogszabályaik szükség szerinti, arra irányuló módosításával, hogy területükön meg-*

előzzék és elhárítsák az ilyen bűncselekmények területükön vagy területükön kívül történő elkövetését célzó előkészületeket, ideértve [...] azokat az intézkedéseket, amelyek előírják pénzintézeteknek és pénzügyi műveletekkel foglalkozó más hivatást gyakorlóknak, hogy a rendelkezésükre álló leghatékonyabb eljárásokat alkalmazzák szokásos vagy alkalmi ügyfeleik, továbbá azon ügyfeleik azonosítására, akiknek az érdekében számlát nyitnak, továbbá hogy fordítsanak különös figyelmet a szokatlan vagy gyanús műveletekre, és jelentsék be a vélhetően bűnöző tevékenységből származó műveleteket.”

Mind az egyezmény, mind az arra épülő irányelv abból az elgondolásból indul ki, hogy a pénzmosás megelőzésére és megakadályozására hivatott bejelentési és azonosítási előírások rendszerére, amelyik rendelkezésre áll és világszinten jól működik, rá lehet építeni a terrorizmus pénzügyi alapjainak gyengítése céljából meghirdetett harcot. Ennek érdekében a terrorizmus finanszírozásának hazai szabályai is összekapcsolódnak a pénzmosásra vonatkozó rendelkezésekkel. A későbbiekben ismertetendő hatályos magyar pénzmosás elleni törvény, a 2007. évi CXXXVI. törvény (Pmt). Ennek preambuluma utal a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem fontosságára is: „E törvény célja, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása tilalmának hatékony érvényesítése érdekében megelőzze és megakadályozza a bűncselekmények elkövetéséből származó pénznek vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dolognak a pénzmosás szempontjából veszélyeztetett tevékenységeken keresztül történő tisztára mosását, valamint a terrorizmusnak pénzzel vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dologgal való támogatását.”

A terrorizmus finanszírozása a 2013-ig hatályos magyar Btk. (1978. évi IV. törvény: régi Btk.) szerint is bűncselekménynek minősül, mégpedig 2003. március 1. óta. Az 1978. évi IV. törvény 261. §-ában található terrorcselekmény tényállásának (4) és (5) bekezdése tartalmazza a terrorizmus finanszírozására is vonatkozó hazai büntetőjogi rendelkezéseket. A 2013. július 1-jétől hatályos új magyar Btk. külön tényállásban szabályozza a terrorizmus finanszírozását. Erre vonatkozik a bejelentési kötelezettség elmulasztása mint kapcsolódó bűncselekmény, amelyet már elemeztünk. A terrorizmus finanszírozásának az új Btk. szerinti tényállása a következő:

318. § (1) Aki terrorcselekmény feltételeinek biztosításához anyagi eszközt szolgáltat, vagy gyűjt, vagy terrorcselekmény elkövetésére készülő személyt vagy rá tekintettel mást anyagi eszközzel támogat, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt terrorcselekmény terrorista csoportban történő elkövetése vagy terrorista csoport tagja

érdekében valósítja meg, vagy a terrorista csoport tevékenységét egyéb módon támogatja, öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) E § alkalmazásában anyagi eszközön a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, 2001. december 27-i 2580/2001/EK tanácsi rendelet 1. cikk 1. pontjában meghatározott eszközöket, jogi dokumentumokat és okiratokat kell érteni.

Értelmező rendelkezés

319. § A 315. és a 318. § alkalmazásában terrorista csoport a három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja terrorcselekmény elkövetése.

Az új Btk. indokolása utal rá, hogy „az Európa Tanács Pénzmosás Elleni Bizottsága³⁶ 2010-ben elkészített országjelentése hiányosságként említi, hogy hazánk nem rendeli büntetni a terrorizmus finanszírozásának visszaszorítása érdekében azon anyagi eszközök szolgáltatását és gyűjtését, amelyeket olyan jogellenes szándékkal tesznek, hogy azzal, illetőleg abból az önálló terroristát bármely módon támogassák. Emellett kitért a jelentés arra is, hogy hazánkban a terrorista csoport napi tevékenysége finanszírozásának büntetendősége nem egyértelmű, a terrorista csoport napi tevékenységéhez szükséges anyagi eszközök rendelkezésre bocsátása és gyűjtése nem büntetendő.”

A bűncselekmény jogi tárgya ugyanúgy a közbiztonság, mint a terrorcselekmény esetében. Aki terrorszervezetet vagy terroristákat anyagi eszközökkel támogat, az a bűnsegédszerű magatartásával maga is súlyosan veszélyezteti a közbiztonságot.

Elkövetési tárgy az anyagi eszköz. Az elkövetési tárgy fogalmát a Btk. definiálja, az indokolásban megfogalmazott érvrendszer alapján³⁷ szükség volt

³⁶ Moneyval – Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism

³⁷ Az indokolás mindezt a következőkkel magyarázza: „A Moneyval 2009–2010. között folytatta le Magyarország ún. »negyedik körös« ország-értékelését, amelynek során megvizsgálta, hogy a hazai jogszabályok és intézményrendszer mennyiben felel meg a pénzmosás és terrorizmus-finanszírozás elleni nemzetközi követelményeknek. A Moneyval jelentés kifogásolja, hogy a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 54. ülészakán, 1999. december 9-én elfogadott nemzetközi Egyezményben (kihirdetve a 2002. évi LIX. törvénnyel) megfogalmazottak szerint nincs definiálva a »funds« fogalma a magyar Btk.-ban. Az ajánlásnak való megfelelés érdekében vált szükségessé a 318. § (3) bekezdésének beiktatása. Meg kell jegyezni, hogy a szövegben szereplő, a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, 2001. december 27-i 2580/2001/EK tanácsi rendelet 1. cikk

jogalkotói jogértelmezéssel meghatározni az anyagi eszköz fogalmát, mégpedig magában a törvényben. A Btk. utal a 2580/2001/EK tanácsi rendeletre, amely a bűncselekmény háttérnormája. E szerint a következő dolgok tekintendők anyagi eszköznek: *pénzeszközök, egyéb vagyoni értékek és gazdasági erőforrások: bármilyen materiális vagy immateriális, ingó vagy ingatlan, bármilyen módon szerzett eszközök és bármilyen – akár elektronikus, akár digitális – formában lévő olyan jogi dokumentumok vagy okiratok, amelyek az ezen eszközökre vonatkozó jogcímet vagy érdekeltiséget bizonyítják, többek között bankhitelek, utazási csekkék, bankcsekkék, átutalási megbízások, részvények, értékpapírok, kötvények, váltók és hitellevelek.*

A bűncselekmény elkövetési magatartása anyagi eszköz szolgáltatása, gyűjtése vagy más anyagi eszközökkel történő támogatása. Anyagi eszköz szolgáltatásán bármilyen, az elkövetési tárgyak körébe tartozó anyagi eszköz bármilyen, közvetlen vagy közvetett módon történő, nyílt vagy fedett átadását kell érteni. A bűncselekmény megvalósulása szempontjából csak annak van jelentősége, hogy az anyagi eszköz az elkövető birtokából kikerül, és a terrorcselekmény feltételeinek megteremtése céljára egy másik természetes vagy jogi személy rendelkezése alá kerül. Nem szükséges a befejezettséghez, hogy az anyagi eszközt ténylegesen fel is használják terrorcselekmény elkövetésére. Tipikus elkövetési mód az átutalás, illetve a készpénz fizikai formában történő eljuttatása a terrorszervezetnek. Az anyagi eszköz gyűjtése olyan elkövetési magatartás, amelynek során az anyagi eszköz nem kerül ki az elkövető birtokából. Az elkövető aktív magatartással, tipikusan más személyektől „szerez be” anyagi eszközöket. Ha ezek a személyek tisztában vannak vele, hogy milyen célból adják a támogatást, akkor ők is elkövetik a terrorizmus finanszírozását tettesként, mégpedig *az anyagi eszközöket szolgáltat* fordulatot. Amennyiben viszont nincsenek tisztában az „adomány” céljával, vagy az elkövető megtéveszti őket, akkor a tévedésük kizárja a büntetőjogi felelősségüket, és csak az anyagi eszközöket gyűjtő elkövető vonható felelősségre. A bűncselekmény befejezettségéhez *az anyagi eszközöket gyűjt* fordulat esetében szükséges, hogy legalább egy személytől beérkezzen az anyagi eszköz az elkövetőhöz, az azonban már nem feltétele a befejezettség megállapításának – mint ahogy utaltam rá –, hogy az elkövető a beérkezett anyagi eszközt tovább is utalja. (Ebben az esetben az első fordulat miatt büntetendő, mivel anyagi eszközt szolgáltatott.) Az utolsó elkövetési magatartás

1. pontja szó szerint követi az Egyezmény fogalom-meghatározását, így e módosítással Magyarország eleget tesz a Moneyval ajánlásának.”

a terrorcselekmény elkövetésére készülő személy vagy rá tekintettel más anyagi eszközzel történő támogatása. Ebben az esetben arról van szó, hogy akár egyszeri, akár rendszeres, folyamatos támogatást nyújt az elkövető terrorcselekmény elkövetésére készülő személynek. A bűncselekmény megvalósulásának itt sem feltétele, hogy a kapott támogatás felhasználásával a terrorcselekményt elkövessék vagy megkíséreljék. Az azonban már igen, hogy a terrorcselekmény elkövetésére készülő személy legalább előkészületi szakba juttassa a cselekményét. (Ez azonban viszonylag könnyen megállapítható, hiszen az anyagi eszköz átvétele az elkövetés céljából gyakran már önmagában előkészületi jellegű magatartás a terrorcselekmény elkövetését tervező személy tekintetében.) A „rá tekintettel más” személy adott esetben lehet a terrorista családtagja, vagy bárki, akivel a terrorista szoros érzelmi viszonyban áll, és a terrorista e harmadik személy támogatását fontosnak tartja.

A (2) bekezdés bővíti az elkövetési magatartások körét a 319. §-ban meghatározott terrorista csoporthoz kapcsolódva. A szervezett elkövetéssel együtt járó magasabb társadalomra veszélyesség miatt itt a büntetési tétel is magasabb, öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés. Magyarzatot csak a terrorista csoport működését „egyéb módon támogatja” fordulat igényel. Ez lehet az anyagi támogatáson kívül bármilyen más segítségnyújtás, logisztikai, távközlési stb. jellegű is.

A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehet, akár terrorcselekmény elkövetője is, ha más terroristákat vagy terrorszervezeteket támogat anyagi eszközzel.

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el, mégpedig a célzatra tekintettel csakis egyenes szándékkal. Az elkövető abból a célból gyűjti, szolgáltatja stb. a támogatást, hogy azzal terrorcselekmény feltételeit teremtsen meg. Tisztában kell lenni tehát a támogatott személy vagy szervezet terrorista jellegével vagy célkitűzéseivel, ennek hiányában a terrorizmus finanszírozása nem állapítható meg.

A bűncselekmény alaki halmazata a terrorcselekmény előkészületével látólagos, az azonos büntetési tételre tekintettel a specialitás elve alapján csak a terrorizmus finanszírozását állapítjuk meg. Ha az elkövető cselekménye a pénzmosással áll alaki halmazatban, véleményem szerint itt is csak a terrorizmus finanszírozását kell megállapítani, mégpedig a konzumpció elve alapján, mivel ennek alapesetben magasabb a büntetési tétele. Ha az elkövető a terrorizmus finanszírozása után részt vesz a terrorcselekmény elkövetésében is, akkor csak a terrorcselekmény miatt vonható felelősségre, mivel ebben az

esetben a terrorizmus finanszírozása büntetlen előselekmény (hiszen ugyanazt a jogtárgyat sérti, de kisebb mértékben).

A bűncselekmény tényállása új a magyar büntetőjogban, de utaltam már rá, hogy nem előzmények nélküli, hiszen a korábbi Btk. 2003. március 1. óta büntetni rendeli a terrorizmus finanszírozása tényállásában szabályozott magatartások döntő többségét. Magyarországon azonban terrorizmus finanszírozása miatt eddig még nem ítétek el senkit. Mindössze egy jogeset hozható fel példaként. 2003. április 25-én a Nemzetbiztonsági Hivatal kezdeményezésére a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal kiutasított egy szír származású orvost Magyarországról. A pécsi klinika intenzív osztályán dolgozó orvos egyhavi keresetét, százötezer forintot utalt a Hamasz egyik fedőszervezetének. Állítólag nem tudta, hogy az egyik libanoni televízióban látott felhívás és az ott közölt számlaszám egy terrorista szervezeté lett volna. Ez a védekezése kétséges volt.³⁸ Büntetőeljárás nem indult az orvos ellen, mivel az elkövetés idején még nem lépett hatályba a terrorcselekmény új tényállása.

Magyarországon jelenleg még kevés a bejelentés terrorizmus finanszírozásának a gyanúja miatt. Ezekről is eddig kivétel nélkül az derült ki, hogy véletlen névazonosság miatt szerepelt az illető a tiltólistán, emiatt jelentette őt az adott pénzügyi intézmény. „Ügyünk” már volt (a szír orvos esete), de bizonyítani nem lehetett a bűncselekményt. Ha az okokat keressük, akkor az optimista verzió szerint még kevésbé fertőzött területnek számítunk ezen új bűncselekmény tekintetében, a pesszimista magyarázat az esetleges latenciát jelölheti meg okként. A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemnek egyébként már kezd kialakulni az önálló intézményrendszere, bár ma még mindig inkább a pénzmosás elleni küzdelem intézményei látják el ezt a feladatot is. Hazai bűnüldözési sikerekről viszont e témakörben még nem beszélhetünk. (A NAV Pénzmosás Elleni Információs Irodához 2011-ben egyáltalán nem érkezett terrorizmus finanszírozása tárgyában bejelentés³⁹.)

Zárógondolatok

Majdnem két évtized telt el az óta, hogy Magyarország 1994-ben, a volt KGST-tagállamok közül elsőként életbe léptette a pénzmosás elleni rendelkezéseket.

³⁸ Visszajönne a szír orvos. Pécsi Napilap, 2005. január 20.

http://www.pecsinapilap.hu/cikk/Visszajonne_a_szir_orvos/67411

³⁹ Éves jelentés. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Bűnügyi Főigazgatósága Pénzügyi Információs Főosztály, 2011. év. 9. o.

zéseket. A pénzmosással kapcsolatos jogszabályok azóta nemzetközi és hazai szinten is folyamatosan változnak, ez a tendencia ráadásul felgyorsulni látszik a XXI. század második évtizedében. Néhol hallani olyan kritikákat, hogy Magyarország miért jár mindig az élen, ha nemzetközi vagy uniós elvárások teljesítéséről van szó. Miért teljesítjük gyakran túl a követelményeket? Voltak és vannak olyan országok (bár egyre kevesebben), amelyek jól jövedelmező üzletet működtetnek abból, hogy hallgatólagosan eltűrik a pénzmosást, engedélyezik fantomcégek alapítását, sőt a banktitok rendkívül szigorú értelmezése mellett lehetővé teszik anonim bankbetétek elhelyezését. Mivel pedig a piszkos pénz nagyon gyorsan megtalálja az ilyen területeket, ezek az országok a pénzmosás révén kiugróan magas bevételhez jutnak. Be kell látnunk azonban, hogy Magyarországnak nem pusztán erkölcsi indokok alapján (bár önmagában már ezek is elegendők lennének), hanem a gazdasági racionalitás diktálta célszerűségéből sem szabad ezt az utat választania. Egy demokratikus politikai kultúrájú, közepes méretű európai ország ugyanis többet veszítene a nemzetközi közösség és a pénzmosással foglalkozó szervezetek által bevezetett szankciók miatt, mint amennyi haszon az ide áramló, mosásra váró tőkéből származna. Fogalmazhatunk úgy is, hogy nem vagyunk sem elég kicsik, sem elég nagyok ahhoz, hogy eltűrjük a pénzmosást. Minden köztes álláspont, minden apró engedmény azonban ugyanolyan veszélyes lehet, mintha hallgatólagosan teret engednénk a pénzmosóknak. Magyarország érdeke tehát az, hogy a rendelkezésre álló összes eszközzel üldözze a pénzmosást, vagy legalábbis igyekezzen kiszorítani azt az országból.

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem mint cél érdekében együtt kell működnünk más országokkal és nemzetközi szervezetekkel. Erre vonatkozóan már több nemzetközi kötelezettségvállalást is tettünk, de késznek kell lennünk újabb megállapodások kötésére vagy a korábbiak erősítésére, illetve adott esetben nekünk is kezdeményeznünk kell ilyeneket.

A jogi szabályozás fejlesztéséről, folyamatos tökéletesítéséről sem mondhatunk le, annak tudatában sem, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása problémáját kizárólag büntetőjogi eszközökkel megoldani nem lehet. A büntetőjog – mint sajnos napjainkban tapasztalhatjuk – nem képes orvosolni a káros társadalmi jelenségeket, sőt, még a bűnözéssel kapcsolatban felmerülő problémákat sem tudja megoldani. A bűnözés társadalmi jelenség, amellyel kapcsolatban a büntetőjog – orvosi szakkifejezéssel – csak tüneti kezelést tesz lehetővé. Ennek ellenére ez a jogág nem nélkülözhető, semmivel ki nem váltható eszköz.

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben viszont a nem büntetőjogi eszközöknek kell elsőséget adnunk, azaz a pénzügyi rend-

szert úgy kell folyamatosan továbbfejleszteni, hogy Magyarországon csak kivételes nehézségek árán lehessen pénzt mosni vagy terroristákat anyagilag támogatni. A harcnak tehát előreláthatóan soha nem lesz vége, következésképpen a fő célkitűzés csak az lehet, hogy lépéselőnyre tegyünk szert az elkövetőkkel szemben, és ezt a lépéselőnyt minél hosszabb ideig meg tudjuk őrizni.